

מהי פטריית השמש?

פטריית השמש הינה זיהום פטרייתי כרוני הנחשב לאחד השכיחים בעולם. זיהום זה מופיע בשכבת הקרנית בעור ומאופיין בכתמים כהים או בהירים על פני העור המלווים לעיתים בקשקשת וגרד. מחקרים מראים ששכיחות הזיהום מפטריית השמש במדינות קרות הינה נמוכה ביותר ועומדת על כ-1% מהאוכלוסייה, בעוד שבמדינות טרופיות בעלות אקלים חם ולח, שכיחות הפטרייה עשויה להגיע עד לכ-50% מהאוכלוסייה.

מי טובל מהמחלה

פטריית השמש נוטה להתפרץ ולהפוך לפעילה בעיקר אצל מתבגרים ובמבוגרים מתחת לגיל 50, ללא הבדל משמעותי בין שני המינים ונדיר למצוא אותה בילדים.

שמות נפוצים

לפטריית השמש מספר שמות נפוצים בשפה המקצועית, כגון: Tinea versicolor או Pityriasis versicolor (pityriasis מהמילה היוונית 'סובין' ו-versicolor כיון שהנגעים מופיעים במספר גוונים על העור). חשוב לציין שמאחר והכינוי הנפוץ של הפטרייה הינו 'פטריית שמש', הרבה טועים לחשוב שהתפרצות המחלה קשורה לחשיפה לשמש, אך אין זה נכון כלל, אלא שפטריית השמש נקראת כך כיוון שניתן להבחין ביתר קלות בכתמים הבהירים לאחר שיזוף של העור.

מקור פטריית השמש

פטריית השמש נגרמת ממספר זנים של פטריית השמר מסוג Malassezia אשר זוהו לראשונה לפני יותר מ-150 שנה ע"י הרופא הגרמני קארל פרדיננד אייכסטדט (Karl Ferdinand Eichstedt), ונכון להיום, חוקרים הצליחו לזהות 14 זנים שונים של פטרייה זו. כ-97% מאוכלוסיית העולם נושאת על פני העור זנים רבים של פטריית השמר Malassezia. לרוב, פטריית אלו אינן גורמות לבעיות רפואיות והן נחשבות לחלק מהפלורה הטבעית של העור, אך בתנאים מסוימים, כגון: לחות וטמפרטורות גבוהות, הזעת יתר, כשל במערכת החיסון, לקיחת תרופות מסוימות או רקע תורשתי, הן עלולות 'להתפרץ' ולהפוך לפתוגניות (גורמות להתפרצות

הזיהום על פני העור). בנוסף, פטריות השמר מסוג Malassezia עלולות להוביל להתפתחות או להחמרה של מחלות עור רבות אחרות, כגון: סבוריאה, פסוריאזיס, אטופיק דרמטיטיס, ופטרת הציפורניים. הסיבה הישירה לכך שפטריית השמש מתפרצת אצל אנשים מסוימים ולא אצל אחרים עדיין אינה ברורה, אך מחקרים מצאו שהתפרצות המחלה קשורה לשינוי מורפולוגי (שינוי במבנה) של הפטרייה ולהופעת רשת קורים (תפטיר) המאפשרת לה לחדור לשכבות העמוקות יותר של העור על מנת להשיג נוטריאנטים הדרושים להמשך התפשטותה.

אבחון הנגעים

מאחר ופטריית השמר מסוג Malassezia הינן ליפופיליות (למעט זן אחד) וזקוקות לליפידים הנמצאים על פני העור כדי לחיות, ניתן להבחין בנגעים של פטריית השמש בעיקר באזורים העשירים בבלוטות חלב, כגון: החלק העליון של הגב, הזרועות, קדמת החזה, הצוואר ולעיתים גם בפנים. לרוב הנגעים אינם מגרדים, עם זאת, במקרים מסוימים עלול להתפתח גרד ו/או דלקת. הנגעים המופיעים מזיהום של פטריית השמש מתאפיינים בכתמים עגולים או אובלים על פני העור, היכולים להופיע במגוון צבעים:

- כתמים כהים על פני עור בהיר (היפרפיגמנטציה),
 - כתמים בהירים על פני עור כהה או שזוף (היפופיגמנטציה),
 - ובמקרים מסוימים הכתמים עשויים להופיע גם בצבע ורדרד.
- נכון להיום, עדיין לא ידועה הסיבה למגוון הצבעים של הנגעים, אך קיימת השערה שהפטרייה מייצרת חומרים רבים המשפיעים בסופו של דבר על צבע העור הנגוע (למשל, חומרים היכולים לעודד את ייצור המלנין או חומרים הסופגים את קרינת ה-UV מהשמש וכך מונעים את שיזוף העור).
- לרוב זיהוי הפטרייה נעשה באמצעות המאפיינים הקליניים. עם זאת, ניתן להיעזר במיקרוסקופ (הפטרייה נראית כמו 'ספגטי עם כדורי בשר', כלומר, שתי הצורות המורפולוגיות של הפטרייה - קורים ותאים עגולים) או ב-Lamp Wood's (מנורה המפיקה אור אולטרה סגול) שתחת הקרינה של האור האולטרה סגול הנגעים זוהרים בצבע כתום-בז'.

צהוב.

טיפול בפטריית השמש במרבית המקרים זיהום הנגרם כתוצאה מפטריית השמש אינו מסוכן, אך הוא מהווה מטריד אסתטי העלול להשפיע רבות על איכות החיים. קיימות מספר שיטות טיפול לפטריית השמש וכולן כוללות שימוש בחומרים אנטיפונגליים (נגד פטריות). במקרים של זיהום קל מקובל לתת טיפול טופיקאלי (על פני העור), כגון: קרמים הניתנים ללא מרשם רופא (לדוגמא: למיסיל) או שמפו הניתן עם מרשם רופא (לדוגמא: ניזורל), ובמקרים הקשים יותר, מומלץ טיפול סיסטמי (דרך מחזור הדם), כגון: כדורים הניתנים עם מרשם רופא (לדוגמא: ספורנוקס) או טיפול משולב עם מספר תכשירים.

חשוב לדעת, שבמקרים בהם הנגעים מתבטאים ככתמים לבנים על פני העור, גם לאחר טיפול מוצלח בפטרייה, הנגעים עלולים להישאר לבנים ללא פיגמנטציה, אך לרוב מצב זה הינו זמני וצבע העור יחזור לגוון הטבעי שלו לאחר חשיפה לשמש. כמו כן, יש לזכור שזיהום מפטריית השמש נחשב לכרוני, ועל כן הוא עלול לחזור כאשר התנאים הסביבתיים יאפשרו את שגשוג הפטרייה. מחקרים מראים שב-80% מהמקרים זיהום מפטריית השמש עלול לחזור תוך שנתיים לאחר ריפוי, והסיבה לכך קשורה בעובדה שפטריית השמש הינה חלק מהפלורה הטבעית של העור.

תפקיד הקוסמטיקאית

חשוב מאוד שהקוסמטיקאית תדע לאבחן ולהבדיל בין כתמי היפר או היפו פיגמנטציה אשר נגרמו כתוצאה מפטריית השמש לבין כתמי פיגמנטציה אחרים, ותמנע מלבצע טיפול שאינו מותאם העלול להוביל להחמרת הזיהום. כמו כן, בכל מקרה של חשש לזיהום כתוצאה מפטריית השמש על הקוסמטיקאית להפנות את המטופל/ת לרופא עור להמשך טיפול ולהמליץ על ניהול אורח חיים נכון העשוי לסייע בהקלה ובמניעת התפרצות הזיהום, לדוגמא:

- שמירה על היגיינה אישית, בעיקר בעונות החמות והלחות ולאחר השתתפות בפעילות גופנית.
- הימנעות משימוש בתכשירים שומניים לטובת תכשירי לחות נטולי שומן.
- הימנעות מלבישת בגדים צמודים. ●

ד"ר מירי ללוש (MBA, Ph.D). יועצת מדעית, מומחית לבעיות עור וטיפול פנים.